

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТІЙКОГО ПРОФЕСІЙНОГО ІНТЕРЕСУ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ЗОШ І СТУПЕНЮ

Карсканова С.В., Божок Н.В.

Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського

Досліджено теоретичні питання формування стійкого професійного інтересу майбутніх учителів ЗОШ І ступеню. Розкрито поняття «стійкий професійний інтерес». Виявлено показники стійкого професійного інтересу майбутніх учителів. Зазначено фактори, що сприяють підвищенню стійкості професійного інтересу. Вказано на необхідність єдності аудиторної та позааудиторної роботи для фахового зростання майбутніх педагогів.

Ключові слова: стійкий професійний інтерес, мотивація, аудиторна робота, позааудиторна робота, професійна компетентність.

Постановка проблеми. Зміна освітньої парадигми України потребує кваліфікованих працівників, які здатні до самоосвіти впродовж життя. Професійна підготовка таких фахівців можлива в тому разі, якщо студенти проявляють стійкий інтерес до майбутньої професії. Тому важливого значення набуває формування стійкого професійного інтересу майбутніх учителів у період фахового зростання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначенню поняття «стійкий професійний інтерес» приділили свої праці такі науковці як от: С.В. Бондаренко, Н.К. Єлаєв, А.П. Сайтишев та інші. Методиці формування стійкого професійного інтересу приділено мало уваги, проте дане питання відображено у працях Н.Ф. Сергієнко, О.В. Гилюн, А.П. Огурцов та інших.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Формування стійкого професійного інтересу майбутніх учителів ЗОШ І ступеню – важливе завдання, проте у наукових працях з даного питання не розкрито методіку формування стійкого професійного інтересу та не вказано на форми та методи, що доречно використувати.

Мета статті. Визначити особливості формування стійкого професійного інтересу майбутніх учителів ЗОШ І ступеню.

Виклад основного матеріалу. Стійкий професійний інтерес – це постійна соціально-психологічна орієнтація особистості на певний вид трудової діяльності, яка проявляється в усвідомленому, емоційно-вольовому, позитивному ставленню до обраного фаху [1, с. 102].

Аналіз наукових досліджень [2; 3] свідчить про те, що формування стійкого інтересу до майбутньої педагогічної діяльності найкраще реалізується шляхом залучення до навчально-пізнавальної діяльності. Визначена діяльність реалізується такими формами як аудиторна та позааудиторна робота. Аудиторна робота – навчальна діяльність студента, яка відбувається під керівництвом викладача в аудиторіях університету згідно із затвердженим розкладом занять. Під час аудиторних занять студенти отримують знання й уміння з основних навчальних дисциплін [2].

Позааудиторну роботу науковці розглядають як навчальну діяльність, яка відбувається самостійно студентом, або під керівництвом викладача. Вона може здійснюватися у навчальних аудиторіях, або поза їхніми межами. Проте головною

відмінністю такої діяльності є те, що вона не регламентується розкладом занять.

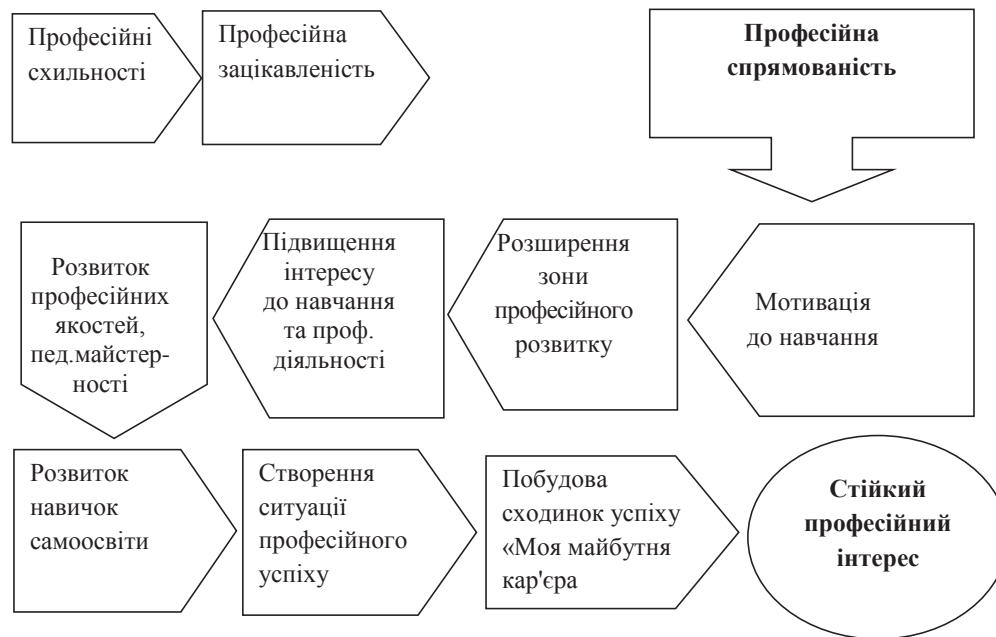
Ми дотримуємося точки зору педагогів і психологів, що визначають професійний інтерес як позитивне ставлення особистості до професії. Професійний інтерес є одним із видів загального інтересу. Його специфіка полягає у тому, що він спрямований на певну професію, а загальний інтерес – на предмет чи явище дійсності. Однак у деяких працях є уточнення, що стійкість професійного інтересу передбачає відповідну діяльність. Тому деякі дослідники включають у поняття «стійкий професійний інтерес» систематичну (постійну) зацікавленість індивіда до професії та діяльності.

Цікавою є думка А.П. Сейтишева, який стверджує, що стійкий професійний інтерес проявляється у вигляді певної діяльності. Ми вважаємо, що основною ознакою стійкості інтересу до майбутнього фаху є цілеспрямована діяльність студента. Тобто поєднується ставлення до обраного фаху та навчально-пізнавальна активність майбутнього педагога. Тому ми ототожнюємо поняття «стійкий професійний інтерес» із «професійною спрямованістю» [4, с. 194].

У своєму дослідженні ми спираємося на думку Л.А. Йовайши, який вказує, що під професійною спрямованістю розуміють цілеспрямоване поєднання професійних інтересів, схильностей, установок та інших мотивів» [3, с. 86].

Ми вважаємо, що формування стійкого професійного інтересу починається з його розвитку та має ґрунтуватися на цілісній системі впливів, яка має структуру представлену в схемі 1. На нашу думку, розвивати можливо ті професійні якості та схильності, які закладено на біологічному рівні. Актуальною є думка вітчизняного філософа Г.Сковороди, який піднісся до філософського осмислення праці, наголошуючи на внутрішню необхідність людини розвивати природжені здатності та називає таку діяльність "сродна праця". Тому, важливого значення набуває діагностування професійних якостей майбутніх педагогів та їхнє зіставлення з обраною діяльністю. Професійна зацікавленість має відображатися у баченні індивідом себе у майбутній педагогічній діяльності та бажанні професійно розвиватися. Також важливо чітко окреслювати мотиви до професійного становлення. Навчально-пізнавальна діяльність має бути спрямована на отримання професійних знань та навиків, а не виключно диплому про освіту чи стипендії.

Цілісна система розвитку стійкого професійного інтересу

У тому разі, коли навчання здійснює професійно-спрямована особистість ми можемо стверджувати про формування стійкого професійного інтересу. На цьому етапі необхідно створювати якісну систему мотивації до здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Також важливого значення набуває створення бази знань, шляхом розширення зони професійного розвитку та підвищення інтересу до професійної діяльності. Тут важливо створити єдину стратегію розвитку стійкого професійного інтересу, шляхом залучення до основних видів навчально-пізнавальної діяльності – аудиторної та позааудиторної роботи. Внаслідок чого розвиватимуться професійні якості та педагогічна майстерність майбутніх учителів. Наступним важливим кроком у професійному становленні має бути розвиток навичок самоосвіти. Залучення до самостійної роботи та наукового пошуку підготує майбутнього педагога до самоосвіти впродовж життя та розвиватиме аналітико-синтетичні здібності. Після чого обов'язковою умовою є – отримання студентом позитивного підкріплення у вигляді ситуації успіху. Оскільки саме це являється однією з головних механізмів внутрішньої регуляції емоцій та діяльності. Отримання позитивного досвіду від власних продуктів праці має завершуватися відкриттям професійних перспектив. Ми рекомендуємо включати у навчально-пізнавальну діяльність майбутніх учителів побудову сходинок успіху «Моя майбутня кар'єра».

Єдина стратегія формування стійкого професійного інтересу майбутніх учителів, шляхом залучення до аудиторної та позааудиторної роботи, має ґрунтуватися на дотриманні однакових принципів навчання та забезпечувати реалізацію одних і тих самих завдань професійного становлення. Таким чином позааудиторна робота має бути доречним продовженням аудиторної і навпаки. Форми навчальних завдань мають змінюватися, але в той же час, бути єдиною сис-

темою. Доречним є використання інтрактивної діяльності та нетрадиційних форм навчання. Різноманітність навчального пізнання розвиває різносторонність професійного мислення, формує полікомпетентність майбутнього педагога, а також знижує рівень втоми від навчального навантаження та попереджує емоційне вигорання. Також єдина стратегія формування стійкого професійного інтересу має бути максимально наближеною до професійної діяльності та створювати умови для розвитку професійної компетентності майбутнього педагога.

Компетентність можна розглядати як комплекс компетенцій. Під компетенціями слід розуміти складні способи діяльності. Фактично, коли особистість стає компетентною у певній професійній діяльності, вона здобуває у процесі навчання і виховання, а також самоосвіти, певну систему компетенцій [1].

Формула Нової української школи передбачає вчителя, який оволодів такими компетенціями як от:

- професійна – наявність базових фахових знань, педагогічної майстерності;
- загальнокультурна (соціально-громадська) – наявність загальнолюдських цінностей та стійкої життєвої позиції;
- мовно-комунікативна – здатність до навчання та педагогічного спілкування українською мовою;
- фасилітативна – усвідомлення ціннісної значущості фізичного, психічного і морально-го здоров'я дитини здатність сприяти творчому становленню молодших школярів та їхній індивідуалізації;
- підприємницька – здатність генерувати нові ідеї, реалізувати їх у життя задля підвищення власного соціального статусу, учнівського колективу та підвищення суспільного рівня;
- інноваційна – сприйняття та впровадження нових освітніх тенденцій, здатність до самоосвіти впродовж життя.

На етапі професійного становлення важливого значення набуває добір ефективних форм навчання, що сприятимуть розвитку зазначених компетенцій та формуватимуть стійкий професійний інтерес майбутніх учителів. Тому ми розробили стратегію формування стійкого професійного інтересу майбутніх учителів, що поєднує аудиторну та позааудиторну діяльність у єдину систему розвитку професійних компетентностей схема 2.

Ми вважаємо, що формування професійних компетентностей відбувається впродовж таких компонентів навчання як от:

- мотиваційного - передбачає створення цілісної системи мотивів задля отримання професійних знань;
- базового - оволодіння необхідними фаховими поняттями, системами, методиками навчання тощо;
- формувального - розвиток професійної компетентності майбутнього педагога;

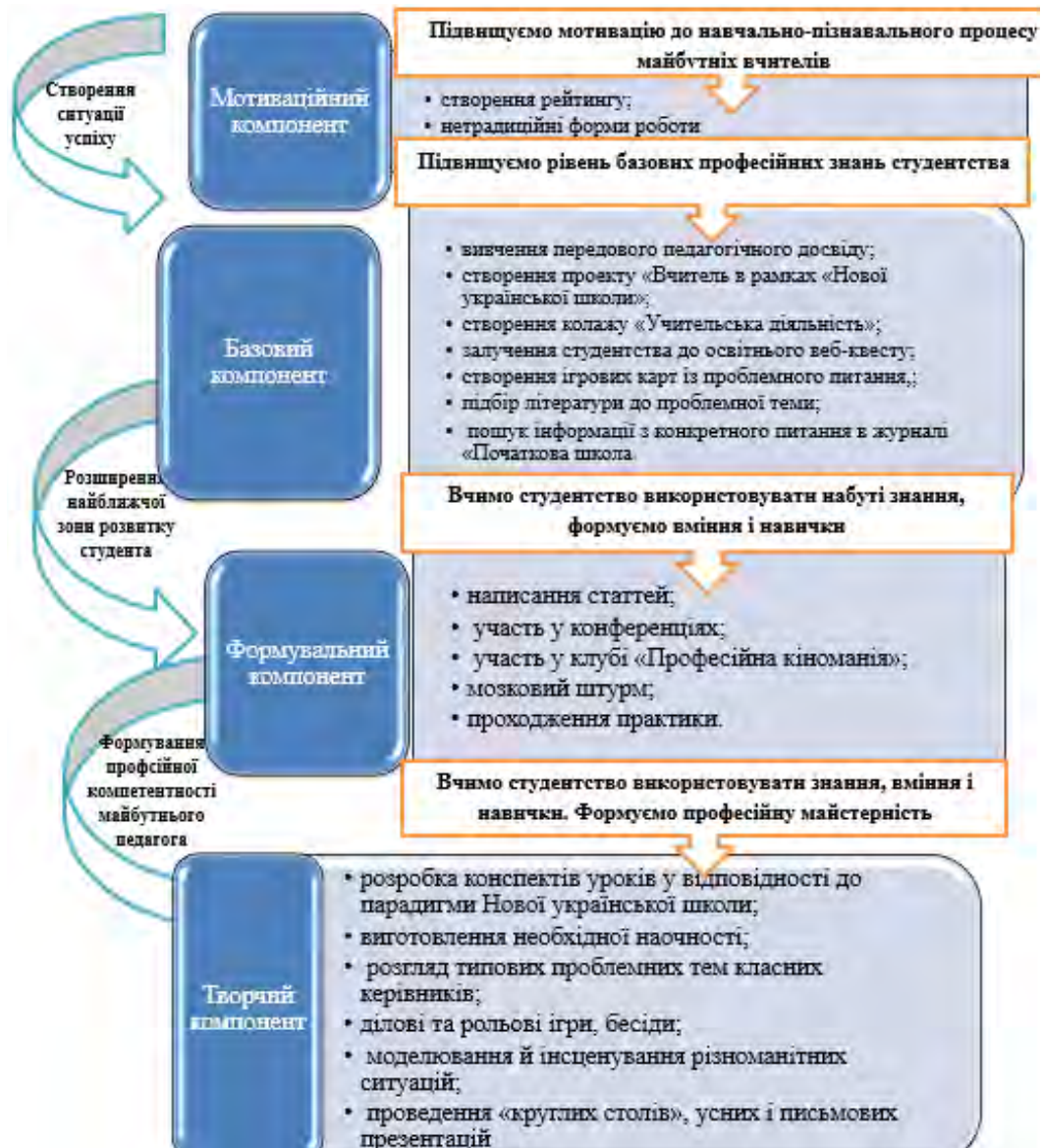
- творчого - формування педагогічної майстерності, здатності до самоосвіти впродовж навчання; вироблення навичок самостійної педагогічної діяльності.

Отже, формування професійних компетенцій майбутнього педагога є важливою складовою професійного навчання на сучасному етапі розвитку суспільства та впливають на стійкість професійного інтересу.

Окрім того формування стійкого професійного інтересу - це процес, який потребує створенню якісної системи мотивів та мотивації до здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Науковці збігаються в тому, що «мотивація» - це система чинників, що детермінують поведінку (сюди входять, зокрема, потреби, мотиви, цілі, наміри, прагнення і багато чого іншого), та характеристику процесу, що стимулює і підтримує поведінкову активність на певному рівні. Тому для визначення пріоритетних напрямів формування стійкого педагогічного інтересу необхідно чітко розуміти мотиви студен-

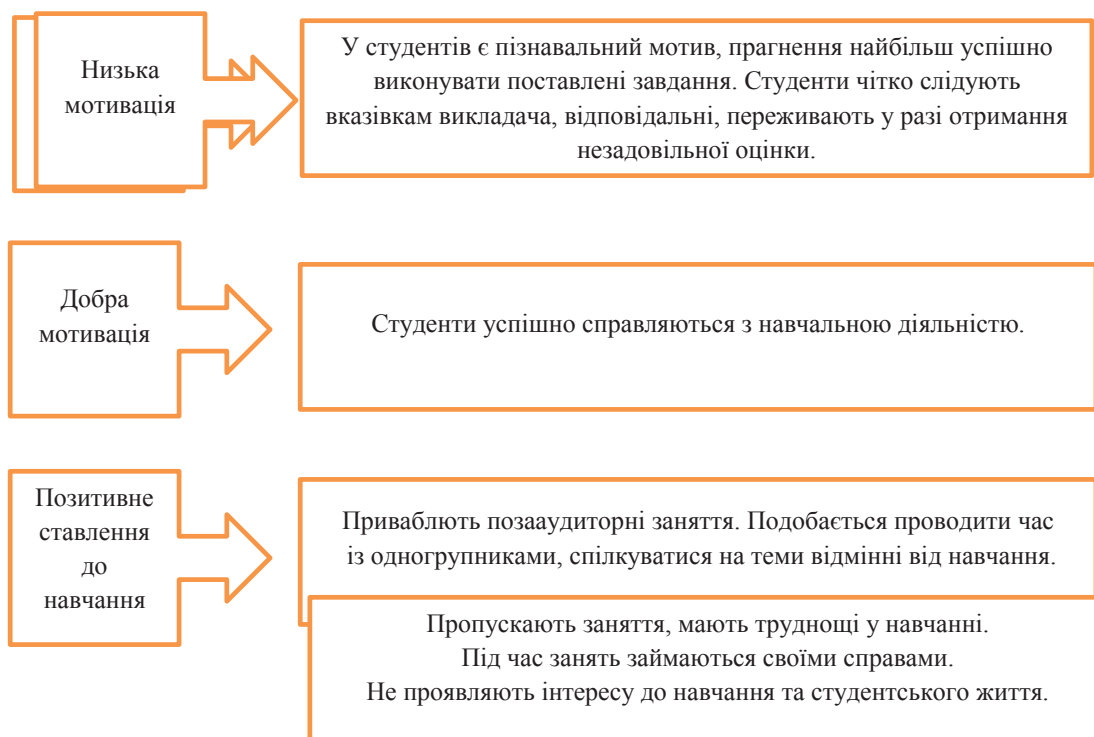
Схема 2

Стратегія формування стійкого професійного інтересу майбутніх учителів

Джерело: розроблено авторами

Рівні мотивації до навчання студента педагогічного факультету

тів до професійного зростання та розуміти рівень мотивації до здійснення навчально-пізнавальної діяльності. Проведені нами дослідження вказують на те, що основними причинами до здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів є бажання працювати в закладах освіти. Проте деякі студенти вказують на необхідність отримання документа про освіту. Відповідно такий мотив до професійного зростання вказує на формальність навчання, а також на відсутність стійкого професійного інтересу. Ми вважаємо, що професійне навчання студентів із формальними мотивами може призвести до того, що вищий навчальний заклад не зможе виконати своє соціальне замов-

лення. Тому важливого значення для ВНЗ набуває створення якісної мотивації для своїх студентів та абітурієнтів. Для вирішення цієї проблеми необхідно створювати специфічні умови, що сприяють появі особистих потреб у педагогічній діяльності пов'язані, в першу чергу, із створенням ситуацій успіху студента педагогічного вузу. Він має бути змотивований до отримання якісних знань, що характеризуватимуться кількісними. Початком до здійснення пізнавальної активності студента є мотив [5, с. 29]. Психолого-педагогічна думка збігається в тому, що необхідно визначити рівні мотивації до навчання студента (схема 3) задля її подальшого підвищення.

Список літератури:

1. Гилюн О.В. Освітні мотивації студентської молоді / О.В. Гилюн // Грані: наук.-теорет. і громад.-політ. альманах / Дніпроп. нац. ун-т ім. О. Гончара; Центр соц.-політ. дослідж. – 2012. – № 1(81). – С. 102–104.
2. Климів Е.А. Психологія професійного самоопределення. – Ростов н/Д.: Феникс. – 1996. – 391 с.
3. Огурцов А.П. Як навчити студентів учитись : монографія / А.П. Огурцов, В.В. Заліщук. – Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2009. – 323 с.
4. Сейтешев А.П. Пути воспитания профессиональной направленности личности учащихся и молодых рабочих. – М.: Высш. шк., 1974. – 285 с.
5. Шмалей С.В. Професійно обумовлена структура особистості фахівця-біолога / С.В. Шмалей // Вісник Чернігівського національного педагогічного університету імені Т.Г. Шевченка Т. 3. Вип. 107 / Чернігівський національний педагогічний університет імені Т.Г. Шевченка; гол. ред. Носко М.О. / Чернігів: ЧНПУ, 2013. С. 27–31.

Карсканова С.В., Божок Н.В.

Николаевский национальный университет имени В.О. Сухомлинского

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ УСТОЙЧИВОГО ПРОФЕССИОНАЛЬНОГО ИНТЕРЕСА БУДУЩИХ УЧИТЕЛЕЙ ООШ I СТЕПЕНИ

Аннотация

Исследованы теоретические вопросы формирования устойчивого профессионального интереса будущих учителей ООШ I степени. Раскрыто понятие «устойчивый профессиональный интерес». Выявлено показатели устойчивого профессионального интереса будущих учителей. Выделены факторы, способствующие повышению устойчивости профессионального интереса. Указано на необходимость единства аудиторной и внеаудиторной работы для профессионального роста будущих педагогов.

Ключевые слова: устойчивый профессиональный интерес, мотивация, аудиторная работа, внеаудиторная работа, профессиональная компетентность.

Karskanova S.V., Bogok N.V.

Mykolaiv V.O. Sukhomlynskyi National University

PECULIARITIES OF FORMING SUSTAINABLE PROFESSIONAL INTEREST OF FUTURE TEACHERS

Summary

The theoretical issues of the formation of a sustainable professional interest of future teachers were investigated. The meaning of the term "sustainable professional interest" was disclosed. Indicators of sustainable professional interest of future teachers were revealed. We identified factors that contribute to the enhancement of the sustainability of professional interest. We pointed to the need for unity of classroom and extracurricular work for the professional growth of future teachers.

Keywords: steady professional interest, motivation, classroom work, extracurricular work, professional competence.